

Кузіна В. Д. кандидат психологічних наук,
Українська військова академія
<https://orcid.org/0000-0002-9559-1611>

Шугалій Є. П. кандидат технічних наук,
Українська військова академія
<https://orcid.org/0000-0002-2140-6013>

Пеньковський В. І. кандидат військових наук,
Українська військова академія
<https://orcid.org/0000-0001-5111-1198>

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ КЕРІВНИКІВ

У статті розглянуто змістовні смислові характеристики професійної ідентичності військового керівника. Відзначено проблему дослідження професійної ідентичності як соціально-психологічного феномена. Емпірично досліджено ідентифікаційні характеристики військовослужбовців, які відображають трансформацію професійної ідентичності офіцера в умовах професійного навчання, що відображена в аспектах діяльнісного, перспективного та рефлексивного Я.

Ключові слова: ідентичність; професійна ідентичність; військовий керівник; офіцер; управління.

Постановка проблеми. Сучасний економічний та політичний стан в Україні висуває нові вимоги до фахівця, особливо у військовій організації. У науці ведеться пошук розробки, загальнофілософських, соціальних та психологічних теорій які дозволяють осмислювати і направляти управлінські новації, моделювати та забезпечити процес професіоналізації самих суб'єктів управління. На сьогоднішній день у науковому описі психологічних моделей професійного розвитку військових фахівців різного рівня сформульовано своє понятійне поле. Поряд з суттєвими фундаментальними поняттями в психологічній теорії, є поняття «професійна ідентичність». Оскільки прогрес в постіндустріальному, інформатизованому суспільстві істотно визначається особистісним фактором, особистість самого керівника стає відправною точкою в організації в цілому.

Тому формування стійкого професійного образу «Я», виділення себе з навколишнього середовища, усвідомлення себе як єдиного цілого, є необхідною передумовою розвитку та самовизначення офіцера, системи його цінностей, ідеалів і мотивів, що забезпечить функціонування його, як цілісної системи, успішного виконання своїх суспільних функцій [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ідентичності досить широко відображена у зарубіжній та вітчизняній літературі, а саме у

психоаналітичному підході (З. Фрейд, Е. Еріксон, Дж. Марсія, Н. Холланд, А. Ватерман, Ж. Лакан), когнітивному підході (Х. Теджфел, Дж. Тернер, Г. Брейкуелл), символічному інтераціоналізмі (Дж. Мід, Ч. Кулі, Л. Краппман, Э. Гоффман), та ін. У вітчизняній психології уявлення про ідентичність розвивалися в межах дослідження самосвідомості та самовизначення (Б. Ананьєв, К. Абульханова-Славська, Л. Виготский, І. Кон, О. Леонтєв, В. Мухіна, В. Столін, В. Зінченко та ін.).

Аналіз поняття «професійна ідентичність» представлені в роботах таких авторів Л. Шнейдер, Г. Теджфелом, Дж. Тернер, Г. Брейкуел, В. Кауфман, Е. Клімова, Л. Мітіної, і засвідчує той факт, що загальноприйняте визначення даного феномену відсутнє. У військовій сфері В. Осьодло, Є. Татарінов, В. Вінтоняк розглядали професійну ідентичність та професійну свідомість, як основний критерій професійного розвитку особистості і провідну характеристику суб'єкта праці [1; 4; 5]. У дослідженнях Ю. Поваренкова, О. Гуменюк, О. Єрмолаєвої, Є. Семенової, висвітлено, що існує взаємозв'язок між людиною та професією: професія змінює людину, її свідомість, втім, людина опановуючи професію, розвиваючись, здатна змінювати характер своєї професійної діяльності [8]. В загальному ж значенні, професійна ідентичність

визначається, як певний особистісний конструкт, який включає: систему уявлень про себе та свою позицію в професії; прийняття її цілей, функцій, ролей та методів реалізації; відношення до своєї професії, значущі цінності; готовність до професійної діяльності та подальше професійне самовдосконалення; ототожнення себе з професійною групою, прийняття її цілей, цінностей, професійних ролей, професійної культури [2, 4, 9].

Незважаючи на велике коло робіт, присвячених дослідженню різних сторін феномену професійної ідентичності, маловивченими залишаються багато питань, що стосуються особливостей розвитку та трансформації ідентичності в умовах соціальної стабільності – нестабільності, а саме, зміна структури ідентичності, відмінностей професійної ідентичності в залежності від ситуації та професійної соціалізації. Недостатньо розкриті емпіричні критерії трансформації професійної ідентичності особистості в умовах соціальної кризи, як цілісного явища.

Метою нашої статті є емпіричне дослідження професійної ідентичності військових керівників на етапі професійного навчання.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Сучасна орієнтація на відкрите та творче управління передбачає в першу чергу самостійність та ініціативність керівників, зростають вимоги до їх професійної майстерності та професійного розвитку. Безперечно, активність особистості у професії, успішність професійного становлення керівника значною мірою буде залежати від його професійної позиції та професійної ідентичності. Особливості професійної ідентичності керівника являються загальними для організації будь-якої професійної направленості, особливо це стосується ризиконебезпечних професій. Проводячи дослідження в цьому напрямку, необхідно розглядати конкретну організацію, як фактор середовища, що закладає психологічну характеристику військового керівника.

Дослідження професійної ідентичності офіцерів здійснювалося на військовослужбовцях офіцерського складу віком від 28 до 50 років за участю 278 особи. В нашому дослідженні ми використовували

методику «Хто Я?» (М. Кун, Т. Макпартленд; модифікація Т.В.Румянцевой). Тест М. Куна і Т. Макпартленда був створений для вивчення установок індивіда на себе [1, 3] і широко використовується для виявлення змістовних характеристик ідентичності: перш за все когнітивних, а також ціннісно-мотиваційних, афективних, поведінкових. Шкала аналізу ідентифікаційних характеристик даної модифікації тесту включає в себе 24 показника, які об'єднуючись, утворюють сім узагальнених показників ідентичності: соціальне «Я», комунікативне «Я», матеріальне «Я», фізичне «Я», діяльне «Я», перспективне «Я», рефлексивне «Я» [6]. До сильних сторін методики, безперечно можна віднести потенційну різноманітність відтінків самоописів і можливість аналізувати самовідношення, яке виражене мовою самого суб'єкта. Оскільки, для управлінців, важливою складовою яка безпосередньо впливає на їх професійний розвиток та реалізацію є здатність до рефлексії та самоусвідомлення, то дана методика дає можливість виявити осіб у яких на низькому рівні розвинуті ці навички.

Запропонована методика реалізовувалася в процедурі групового та індивідуального обстеження. В інструкції підкреслюється, що відповіді повинні даватися в тому порядку, в якому вони приходять в голову досліджуваному, незалежно від логіки і «важливості» тих чи інших відповідей. Статистична обробка отриманих даних проводилася за допомогою програм SPSS v.10.0 і Microsoft Excel і включала показники варіаційної статистики (середнє значення і стандартне відхилення). За допомогою контент-аналізу були виокремлені висловлювання, які стосуються загальнолюдських категорій, соціальних (професійних) ролей та особистісних властивостей. Отримані дані за цією методикою безпосередньо пов'язані з характеристиками сприйняття офіцером самого себе.

При обрахунку даних, які ми отримали за допомогою методики перш за все, нас цікавило – рівень сформованості соціальних ролей у досліджуваних, оскільки для управлінців будь-якого рівня, це важлива характеристика, яка визначає усвідомлення управлінцем свого професійного статусу та

приналежності до професійної групи. Оскільки роль, є моделлю поведінки, що має індивідуальне забарвлення та узгоджується зі статусом індивіда в даній соціальній структурі шляхом реалізації рольових очікувань щодо поведінки індивіда, набуття ним відповідних прав та виконання обов'язків [7], то в умовах нинішньої соціальної кризи, важливо було прослідкувати у досліджуваних офіцерів такі індивідуальні характеристики як «офіцер», «військовослужбовець», «управлінець», «командир», «громадянин», «українець», «патріот», «захисник», «воїн» тощо., які підтверджують наскільки офіцер розуміє свою роль та соціальний статус і може відповідати їй. Також, усвідомлення офіцером своєї ролі відбувається в міру того, як він усвідомлює свій зв'язок із професійною групою, сферою діяльності, своїм місцем у структурі організації і суспільства, тобто «вживається» в професію і активно виконує професійну роль. Рівень усвідомленості корелює з виконанням ним етичних норм, взаємовідносин зі своїм зовнішнім оточенням (колегами, підлеглими, іноземними партнерами тощо), індивідуальній свідомості фахівця, професійно-моральні уявлення, цінності, установки.

Також, важливим аспектом, було визначення рівня прояву рефлексії, оскільки для управлінців будь-якого рівня це важлива характеристика, яка впливає на продуктивність його взаємовідносин, як з підлеглими та колегами. Передбачається, що людина з більш розвиненим рівнем рефлексії дає в середньому більше відповідей, ніж людина з менш розвиненим уявленням про себе (або більш «закритий»). Також, про рівень рефлексії свідчить, суб'єктивна оцінка самою людиною щодо легкості або важкості в формулюванні відповідей на ключове питання тесту. Отримані дані свідчать про те, що в більшості досліджуваних достатньо високий рівень розвитку рефлексії – 57% (від 15-20 відповідей), у 38% середній рівень розвитку рефлексії (8-14 відповідей) і тільки у 5% низький рівень рефлексії (менше 3 відповідей). Отримані результати підтверджують дані, що з набуттям професійного досвіду у офіцера активно розвивається рефлексія, оскільки його діяльність безпосередньо пов'язана з

управлінням, постійними контактами з людьми, широка комунікація, потребою вчасного прийняття рішення, і найголовніше, відповідальність за підлеглих, в окремих випадках і за їхнє життя.

Аналіз співвідношення соціальних ролей і індивідуальних характеристик ідентичності, говорить про те, наскільки військовослужбовець усвідомлює і приймає свою унікальність, значимість своєї професії, а також, наскільки йому важлива приналежність до тієї чи іншої групи людей. Так, у 11% досліджуваних, були вказані практично тільки соціальні ролі що, може говорити про недостатню упевненості в собі, про надмірну відповідальність, яка стає певним тягарем для людини, про наявність у військовослужбовця проблем з самовираженням, вираженої тенденції до самозахисту, певних побоювань та крайньої стриманості, що характерна представникам закритих професійних груп.

Також, переважання в самоописах іменників говорить про потребу людини у визначеності, певної сталості. В той же час, відсутність прикметників та дієслів – про слабку диференційованості ідентичності людини, недостатню упевненості в собі, недооцінка своєї ефективності.

У 19 % досліджуваних переважали індивідуальні характеристики виражені в прикметниках і повна відсутність соціальних ролей, що може говорити про наявність яскраво вираженої індивідуальності та складнощів у виконанні правил, які виходять від тих чи інших соціальних ролей. Також, відсутність соціальних ролей в ідентифікаційних характеристиках можлива при кризі ідентичності або інфантильності особистості. Відсутність іменників свідчить про недостатню відповідальність людини.

Якщо оцінювати валентність ідентичності, під якою розуміється переважаючий емоційно-оцінний тон ідентифікаційних характеристик у самоописах військовослужбовців переважає нейтральна (42%) та позитивна (68%) валентність, що може бути ознакою певного адаптивного стану ідентичності, оскільки пов'язана з наполегливістю досягнення мети, відповідальністю, соціальною сміливістю, активністю та впевненістю в собі.

Питання психології

Позитивна професійна ідентичність є критерієм оцінки рівня управлінської компетентності, характеристикою усвідомленості професійного саморозвитку. Такі результати сприяють управлінській діяльності офіцерів, ці дані підтверджують і високі показники по шкалі «диференційованість ідентичності» (9-18 показників) що пов'язана з такими

особистісними особливостями, як товариськість, впевненість в собі, орієнтування на свій внутрішній світ, високий рівень соціальної компетенції та самоконтроль.

Результати дослідження ідентифікаційних характеристик офіцерів на етапі професійного навчання наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Ідентифікаційні характеристики офіцерів на етапі професійного навчання

Шкали ідентифікаційних характеристик		Показники (X±δ)
Соціальне Я	навчально-професійна рольова позиція	0,82±0,14
	сімейна приналежність	0,76±0,18
	етнічно-регіональна (культурна) ідентичність	0,48±0,06
Діяльнісне Я	діяльність, інтереси	0,59±0,02
	самооцінка здібностей до діяльності	0,65±0,03
Перспективне Я	професійна перспектива	0,28±0,02
	діяльнісна перспектива	0,32±0,12
	оцінка прагнень	0,47±0,18
Рефлексивне Я	персональна ідентичність	0,72±0,12
	глобальне Я	0,24±0,01

За шкалою «соціальне Я» показник за ідентифікаційною характеристикою «навчально-професійна рольова позиція» в групі складає 0,82±0,14. Аналіз отриманих даних засвідчує чітке усвідомлення офіцерами своєї навчально-професійної ролі, відповідальності за той професійний вибір, який здійснила особистість, чітка професійна спрямованість.

Виском є значення і за показником «сімейна приналежність» на рівні 0,76±0,18. Це свідчить про цінність сім'ї для офіцера. Гармонійні стосунки в сім'ї військовослужбовця можуть стати для нього підтримувальним чинником під час служби, ресурсом у період відновлення після бойових дій, з іншого боку – останні дослідження науковців, говорять про те, що сімейні негаразди стають суттєвим стресором, який є значущим для особистості. Особливо гостро це питання хвилює військовослужбовців, які часто перебувають у відрядженнях (інколи по 4-6 місяців) і мають досвід відстороненості дитини від батька (чи матері), чи дружини (або ж чоловіка, якщо це жінка) одразу після повернення додому.

Показник «етнічно-регіональної ідентичності» на середньому рівні

(0,48±0,06).

Національно-культурна ідентичність офіцера є ключовою, оскільки виявляється у суб'єктивному переживанні приналежності до українського народу, нації, свідоме прийняття її моральних цінностей, що характеризується ототожненням і формуванням відповідної національної Я-концепції, яка проявляється у власній самоповазі, національній гідності, умінні користуватись правами і свободами, справедливості, відповідальності. Ключові внутрішні фактори національної самоідентифікації втілюється у почуттях-цінностях індивіда та виражається в таких ідентифікаційних характеристиках як – «Я-українець», «Я-громадянин України», «Я-патріот». Сутність цих почуттів-цінностей, полягає у дієвій причетності особистості до своєї нації, до роду у широкому розумінні цього слова.

Ідентифікація свого «діяльнісного Я» пов'язана зі здатністю сконцентруватися на собі, стриманістю, виваженістю вчинків, а також дипломатичністю, вмінням працювати зі своєю тривожністю, напругою, вміння зберігати емоційну стійкість, тобто є віддзеркаленням сукупності емоційно-вольових і комунікативних здібностей, особливостей взаємодії.

За шкалою «діяльнісне Я» показник за ідентифікаційною характеристикою «діяльність, інтереси» належить до середніх значень. Він складає $0,59 \pm 0,02$ і є свідченням того, що професійна діяльність офіцера, його інтереси, захоплення, досвід тощо, значною мірою виявляють себе в процесах пов'язаних з ототожненням з військово-професійною діяльністю та відображенням можливостей щодо самореалізації. Разом з тим, слід відзначити, що професійний інтерес який виражає ставлення офіцера до стану та умов свого життя було б необхідно підтримувати на більш високому рівні.

В основі інтересів офіцера лежать потреби, які відображають стан реалізації механізму мотивації з боку командирів (начальників). Такий механізм характеризується взаємодією потреб, ціннісних орієнтацій та інтересів які виконують не лише функцію мотивації, але й функцію формування диспозицій офіцера, які фіксуються у настановах різного рівня.

За ідентифікаційною характеристикою «самооцінка здібностей до діяльності» у групі складає $0,65 \pm 0,03$. Аналіз отриманих даних показує, що досліджувані позитивно оцінюють свої здібності до діяльності з тенденцією до завищеної самооцінки. Разом з тим, досягаючи певного рівня результативності у професійній діяльності та спираючись на власний професійний досвід, офіцери високо цінують роль навчання в удосконаленні виконання професійних обов'язків. Це викликано насамперед тим, що сьогодні від офіцера вимагається виконання широкого кола задач, які суттєво виходять за межі традиційних обов'язків. Враховуючи зазначене, військові керівники оперативнотактичної та оперативної ланок військового управління мають сприяти якісному виконанню завдань підлеглими та надавати можливість останнім розвивати свої здібності щодо якісного професійного функціонування в межах військової організації.

Наступною ідентифікаційною характеристикою виступає "*перспективне Я*", яке розкривається через професійну та діяльнісну перспективу й оцінку прагнень. Збалансованість ознак за всіма складовими перспективного Я свідчить про часову інтегрованість особистості.

Оцінка емпіричних даних дає підстави вважати, що перспективне Я у офіцерів розвинене недостатньо. Зокрема, значення професійної та діяльнісної перспективи не перевищує $0,32 \pm 0,12$ і свідчить про те, що "психологічне теперішнє" достатньою мірою офіцера на майбутнє не мотивує, не додає йому цінності й осмисленості, а сформульовані очікування, прогнозування впевненості у майбутньому не додають.

Деяко вищими, у порівнянні з попередніми шкалами, є значення за шкалою «оцінка прагнень» ($0,47 \pm 0,18$). Останні є складним багатокомпонентним утворенням, яке спирається на особливості прогнозування майбутнього та суб'єкту позицію офіцера. Дослідження змісту та особливостей формулювання прагнень офіцера, щодо його перспективного Я, дає підстави стверджувати, що у них знаходять відображення більшість ключових сфер життя досліджуваних.

Серед оцінювання особистісних прагнень нами було виділено ті, які найбільше відповідають професійним цілям і задачам. Їхня оцінка показала, що офіцери переживають певні труднощі у баченні свого майбутнього щодо професійного та кар'єрного зростання. Крім того, нам не вдалося зафіксувати таких важливих характеристик майбутнього, як характер і віддаленість перспективи, взаємозв'язок прагнень з подіями у теперішньому, особисте ставлення до майбутнього та ін.

Шкала "*рефлексивне Я*" є важливою в аспекті осмислення зовнішніх і внутрішніх детермінант можливого професійного зростання офіцера. Оцінка отриманих результатів за шкалою «*рефлексивне Я*» дає змогу встановити сформованість таких ідентифікаційних характеристик як «*персональна ідентичність*» та «*глобальне Я*».

Оцінювання персональної ідентичності $0,72 \pm 0,12$ свідчить про високі отримані результати за цією шкалою. Такі дані вказують на те, що офіцери надають важливого значення сформованості у них необхідних ПВЯ та індивідуального стилю діяльності. Отримані результати підтверджують прагнення офіцерів до професійного удосконалення, яке виступає як свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетентності у відповідності з зовнішніми

Питання психології

соціальними вимогами, умовами професійної діяльності, бойовими завданнями, інтеграції в НАТО.

Виходячи із зазначеного очевидно, що проблема дослідження образу професійної діяльності, професійного «Я» є складовою не тільки професійної свідомості, але й категорії що визначає професійний розвиток офіцера – професійної ідентичності. Тому, включеність рефлексивного Я в процес професійного та кар'єрного розвитку, усвідомлення офіцером ставлення колег до особистості професіонала, усвідомлення відмінностей у професійному Я в часовій ретроспективі та перспективі є вагомим стимулом для подальшого саморозвитку та самовдосконалення офіцера.

Оцінювання показників за ідентифікаційною характеристикою «глобальне Я» свідчить про низькі показники ($0,24 \pm 0,01$) за цією шкалою. Таке зниження показника «глобального Я» свідчить про те що досліджувані не схильні

ідентифікувати себе з глобальними спільнотами, а більш вагомою для них є ідентичність зі своєю професійною групою. Співвіднесення себе з конкретною професійною групою відповідає більш позитивному напрямку формування ідентичності, як механізму вrostання у професію.

Отже, оцінюючи ідентифікаційні характеристики визначених шкал, можна стверджувати, що вони (характеристики) в цілому, відображають ті зміни які відбуваються у офіцерів у період навчання, та сприяють сформованості професійного «Я» офіцера, самореалізації, усвідомленню себе представником певної професії та професійної спільноти, а виявлені особливості в самооцінюванні досліджуваних, дають підстави стверджувати, що змістова диференціація самоописів буде суттєво впливати на процеси саморозвитку та подальшого професійного удосконалення офіцерів.

Список використаних джерел

1. Вінтоняк В.Ф. Професійне зростання офіцера в особистісному вимірі. Правничий вісник Університету “КРОК”. Вищий навчальний заклад “Університет економіки та права “КРОК” – Вип. 18 – К., 2014. – С. 109–114.
2. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К.: ДП “Інформ.-аналіт. агенство”, 2012. – 200 с.
3. Кун М. Эмпирическое исследование установок личности на себя/ М. Кун, Т. Макпартленд// Современная зарубежная социальная психология. Тексты. – М., 1984. – С. 180–188.
4. Осьодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера : [монографія] / Осьодло В. І. – К. : ПП «Золоті Ворота», 2012. – 463 с.
5. Осєдло В.И., Вінтоняк В.Ф. Теоретические аспекты профессионального «Я-образа» личности [Электронный ресурс] // Психология и право. 2013. Том 3. № 2. URL: <https://psyjournals.ru/psyandlaw/2013/n2/61025.shtml>
6. Психодіагностика: практикум / [уклад. Н.О. Данильченко, А.В.Вертель]. –2-е вид. випр. та допов. – Суми: Вид-во. Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2012. –144 с.
7. Психологічний словник [авт.-уклад. В.В. Синявський, О.П. Сергєєнкова; за ред. Н.А. Побірченко]. – К. : Науковий світ, 2007. – 274 с.
8. Рудяк І.В. Особливості професійної самосвідомості жінок-правоохоронців на різних етапах професіогенезу / Вісник Харківського національного університету №1065/ Серія “Психологія”, 2013. – С. 113 – 117.
9. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичности : теория, эксперимент, тренинг : [учебное пособие] / Шнейдер Л. Б. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института, 2004. – 600 с.

References

1. Vintonyak V.F. Professional growth of an officer in the personal dimension. Legal Bulletin of KROK University. Higher educational institution "University of Economics and Law" KROK "- Vol. 18 - K., 2014. - P. 109 –114. (in Ukrainian).
2. Kokun O.M. Psychology of professional development of a modern specialist: Monograph. - K. : DP "Inform.-analit. Agentstvo", 2012. - 200 p. (in Ukrainian).
3. Kuhn M. Empirical study of personality attitudes / M. Kuhn, T. McPartland // Modern foreign social psychology. Texts. - M., 1984. - P. 180–188. (in Russian).
4. Osyodlo V.I. Psychology of professional development of an officer: [monograph] / Osyodlo VI - K. : PE "Golden Gate", 2012. - 463 p. (in Ukrainian).
5. Osyodlo V.I., Vintonyak V.F. Theoretical aspects of the professional "I-image" of the person

[Electronic resource] // Psychology and law. 2013. Volume 3. № 2. URL: <https://psyjournals.ru/psyandlaw/2013/n2/61025.shtml> (in Ukrainian).

6. Psychodiagnosics: workshop / [ed. BUT. Danilchenko, A.V. Vertel]. -2nd type. corrected and add. - Sumy: Type. Sum of the DPU. A.S. Makarenko, 2012. -144 p. (in Ukrainian).

7. Psychological dictionary [ed. V.V. Synivskyi, O.P. Sergeenkova; for order. ON. Pobirchenko]. - Kyiv: Scientific World, 2007. - 274 p. (in Ukrainian).

8. Rudyak I.V. Peculiarities of professional self-consciousness of women officers at different stages of professional genesis / Bulletin of Kharkiv National University №1065 / Series "Psychology", 2013. - P. 113 - 117. (in Ukrainian).

9. Schneider L.B. Professional identity: theory, experiment, training: [textbook] / Schneider LB - M.: Publishing House of the Moscow Psychological and Social Institute, 2004. - 600 p. (in Russian).

Резюме

Кузіна В. Д. кандидат психологічних наук,
Українська військова академія

Шугалій Є. П. кандидат технічних наук,
Українська військова академія

Пеньковський В. І. кандидат військових наук,
Українська військова академія

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ВОЕННЫХ РУКОВОДИТЕЛЕЙ

В статье рассмотрены содержательные смысловые характеристики профессиональной идентичности военного руководителя. Отмечено проблему исследования идентичности как социально-психологического феномена. Эмпирически исследованы идентификационные характеристики военнослужащих, которые отражают трансформацию профессиональной идентичности офицера в условиях профессионального обучения, отражена в аспектах деятельностного, перспективного и рефлексивного Я.

Ключевые слова: идентичность, профессиональная идентичность, военный руководитель, офицер, управление.

Summary

Kuzina V. Candidate of Psychological Sciences, Ukrainian Military Academy

Shoogaliy E. Candidate of Technical Sciences, Ukrainian Military Academy

Penkovskiy V. Candidate of Military Sciences, Ukrainian Military Academy

PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF THE MILITARY LEADERS' PROFESSIONAL IDENTITY PROBLEM

The article analyzes the concept of "identity" and reveals the semantic characteristics of the professional identity of a military leader. It is considered that the problem of research of identity is a socio-psychological phenomenon. The professional identity is defined as a certain personal construct, which includes: a system of ideas about themselves and their position in the profession; acceptance of its goals, functions, roles and methods of implementation; attitude to their profession, significant values; readiness for professional activity; comparing to the professional group, acceptance of its goals, values, professional roles and professional culture. The peculiarity of "the leaders' professional identity formation in risky conditions" has been studied.

The purpose of the article is an empirical study of the professional identity of military leaders at the stage of professional training.

The methodological basis of the study were theories of psychoanalytic approach, the basics of cognitive approach, symbolic interactionism, semantically oriented approach, the concepts of self-consciousness and self-determination.

The military organization is considered as a factor of the environment that lays down the psychological characteristics of a particular individual (entity) of government. The expediency of using a semantically oriented approach in the study of the phenomenon of identity is substantiated. The identification characteristics of military leaders are empirically studied, which reflect the transformation of the officer's professional identity in terms of professional training, expressed in aspects of activity, perspective and reflective "ego", which significantly affects the self-determination of the subject, his/her values, ideas and motives. The importance of reflection for the professional realization of a military leader is noted as a significant characteristic that affects the productivity of his relationship.

Conclusion. Prospects for further research in this area may be to identify mechanisms and ways of forming a professional identity in terms of vocational training.

Key words: identity, professional identity, military leader, officer, management.